

ЈЕЛИЦА СТОЈАНОВИЋ (Никшић)

НЕКЕ ЛЕКСИЧКЕ ОСОБЕНОСТИ БЈЕЛОПОЉСКОГ ЧЕТВОРОЈЕВАНЂЕЉА

0. Лексички слој из најранијег периода словенске писмености није још прикупљен и систематски обрађен, не само у нашој редакцијској писмености него ни у другим древним редакцијама словенске писмености а упоредна лексикологија и лексикографија старих словенских језика тек је у зачетку и радови те врсте су малобројни и парцијални. Тиме је један од најсушаственијих дјелова у компаративној лингвистици везан за дијахронијску перспективу, компаративна лексикологија, остао на периферији.¹ То је условљено и тиме што лексика споменика и рукописа из најранијег периода редакцијске писмености није сакупљена и припремљена.

За компарацију је изузетно погодан лексички материјал који постоји у јеванђељским рукописима јер сваки од рукописа представља најчешће "уникат по укрштености својих координата"², носи у себи одређену посебност лексичког слоја, редакцијску обојеност, неку нову црту у низу поновљених и подновљених преписа, "присуства неке одређене текстолошке гране, у великом гранању."²

Како су јеванђељски рукописни текстови сакралне садржине те се у таквој врсти текстова тежи што је могуће више очувати језик оригинала, односно језик првих превода Ђирила и Методија, који касније постаје све мање разумљив, бориле су се двије супротне тенденције - тежња за очувањем старијег стања и продор одређених језичких промјена као резултат различитих фактора од којих је можда најважнији

¹ Р.М. Цейтлин: Сравнительная лексикология славянских языков (10/11-14/15 вв.), Москва "Наука" 1996, стр. 4;

² Ирена Грицкат: Актуелни језички и текстолошки проблеми у старим српским ћирилским споменицама, Београд, 1972, стр. 4;

потреба за приближавањем црквеног текста слушаоцу и читаоцу. Нарочито су четворојеванђеља, која увијек и нијесу била намијењена стриктно за црквену употребу, тежила да садржај приближе и некад појасне онима који су са њиме долазили у додир.

Значењски су најнејасније биле неправедне грчке ријечи за које увијек нијесу постојали словенски еквиваленти, у одређеним периодима (третираним као накнадно превођење грецизама) покушавана су наћи нова преводилачка рјешења у словенским паралелама. Исти је случај и са архаичнијим словенским ријечима или дијалектизмима. Тиме се повећава број лексичких конкурентних јединица предодређених за један контекст јер се лексеме у оваквим текстовима теже губе из употребе него што се нове стварају. Тиме се формира велики број тзв. текстолошких дублета који могу да буду како лексички дублети, нпр:

архикрени : старѣшина жьрьцьски : жрьць;

власвимиа : хо҃ла : врѣднаа словеса;

порфира : прапро҃дъ : вагрѣница;

пѣньзь : цѣтъ : динарь : сребрникъ : златица : мѣдникъ : лепта

тако и синонимског карактера:

алавестрь : стакленица,

или чак и семантички различити:

потокъ : отоукъ : острво, нпр.,

изиде на онъ поль потока кедрьска (Мар): - - - отока - - - (Сав):

острова - - - (Зогр).

Ти текстолошки дублети су различити по садржини, у различитим рукописима различито присутни и распоређени, те ће лексичка слика сваког јеванђељског текста бити одраз, наравно, времена кад је рукопис настао, језичког простора, преписивачке школе, поријекла писара-преписивача, те предлошка са којег је рукопис преписан.

У вези са тим се и најстарија четворојеванђеља са српског говорног подручја групишу у неколико текстолошких типова, од којих једна група представља најстарије српске тетре (из око средине 13. вијека, Рашкохиландарско /Рх/ и Мокропољско /Мп/), друге потичу из периода с краја 13. и почетка 14. вијека (Богданово /Бд/, Шишатовачко (Шч), Војводићево /Вв/, Грујићево /Гр/), а све су условно сврстане у неколико типова: Т1-Пх Мп до јеванђеља по Матеју 27.35, конзервативна секција; Т1а - иста четворојеванђеља од Матеја 27.35. до краја, млађа секција за коју је карактеристичан накнадни превод грецизама и замјена архаичније словенске лексике новом; Т2 - (крај 13. почетак 14. вијека, тзв. Богдановићев тип) Т2а-конзервативнија секција до 10. главе јеванђеља по Луци; Т2а - подмлађена секција, од 10. гл. јев. по Луци до краја; Грујићево четворојеванђеље је оквалификовано као мјешовит тип без подјеле на секције.

Бјелопољско четворојеванђеље припада крају 13. и почетку 14. вијека. Назвали смо га Бјелопољско (даље Бп) јер припада богатој збирци старих рукописа манастира Никољца у Бијелом Пољу.

До увида у његове лексичке карактеристике дошли смо поредећи га лексиком сакупљеном и обрађеном у Рјечнику старословенског језика који су издале Руска и Чешка академија наука³, са Маријиним четворојеванђељем⁴, лексиком раније поменутих јеванђељских текстова који су коришћени за компарацију са Вукановим и Мирославовим четворојеванђељем⁵ и другим објављеним радовима из ове области⁶ те доступном нам лексиком из Душановог јеванђеља⁷ (средина 14. вијека).

Овдје ћемо дати општи увид у лексичке варијације Бп четворојеванђеља.

1. Као уопштену карактеристику можемо навести да се Бп четворојеванђеље не поклапа ни са једним досад презентираним типом, али да га условно можемо повезати са Бд типом због тога што га млађи лексички слој који је карактеристичан за Т1а а није за Т1 (Рх Мп - конзервативна секција) повезује са Бд типом (уколико се Бд и Гр разликује, Бп иде некад за једним некад за другим). Доказ:

- ѿ лоукавого Мт5.13 (БпБдВв) : ѿ неприазни (РхМпМ);
- въврѣжено боудеть Мт5.30 (БпБдВвШчГр) : идеть (РхМп);
- словесе блудного Мт5.46 (БпБдВвШчГр) : любодѣаного (РхМп);
- искоушеник Мт6.13 (БпБдВв) : напасть (РхМпГр);
- повръзѣте Мт7.6 (БпБдВвШчГр) : помѣтанте (РхМпМЗ);
- въспросить Мт7.9 (БпБдВвШчГр) : просить (РхМпМ);
- дѣхноуше вѣтри Мт25.27 (БпВвШчГр) : свѣдѣник (РхМпМ);
- подъ кровь Мт8.8 (БпВвШчГр) : въ домь (РхМпМ);
- ни пири Мт10.10 (БпБдВвШчГр) : въ домь (РхМп);
- не имать сконѣчати Мт10.23 (БпБдВвШчГр) : исконѣчати (РхМпМЗ);
- събравъшоу Мт13.7 (БпБдВвШчГрАО) : избравъшоу (РхМпМ);
- блговолихъ (БпБдВвШчОЗ) : блгоизволихъ (РхМпГрМ);
- трапезь Мт21.12 (БпБдВвШч) : дѣски (РхМпГрМ), итд.

³ Старословянский словарь (по рукописям 10-11.веков) Москва "Русский язык", 1994;

⁴ И. В. Ягич: Марѣнское четвороевангелие, Грац 1960;

⁵ Никола Родић - Гордана Јовановић: Мирослављено јеванђеље, Београд 1986;

⁶ Гордана Јовановић: Синонимика заменице *югерь* у јеванђељима српске редакције, ЈФ 36, стр. 173-178;

Гордана Јовановић: Најстарија српска четворојеванђеља у светлу неких лексичких особености, ЈФ 36, стр. 89-100;

Гордана Јовановић: О "накладној" лексичкој грецизацији у српским јеванђељима 14. века, НССВД 8, 315-393;

Митар Пешикан, Гордана Јовановић: Текстолошки састав и основне одлике текста најстаријих српских четворојеванђеља, ЈФ 31, 23-53;

Митар Пешикан, Никола Родић: Огледи обраде речи у јеванђељском речнику српске редакције, ЈФ 33, 165-171;

⁷ Андреј Пешикан: Лексичке одлике четворојеванђеља краља Душана, ЈФ43, 185-215;

Бјелополско понекад иде за Гр разилазећи се са Бд типом:

жетелемь Мт8.30 (ВВШчОА) : дѣлателемь (БпРхМпГрМ);

трапезы Мт21.12 (БдВВШч) : дьскы (БпРхМпГрМ);

лицемѣри Мт22.18 (БдВВШчГр) : оупокрити (БпРхМпМ);

гѣлмаго Мт26.3 (БдВВШч) : нарицаемаго (БпРхМпГрМ), итд.

2.). Од мјеста гдје почиње млађа секција у Рх Мп (Мат. 27) Бп и даље иде за Бд типом (тип Т₂) јер га карактеришу како нека архаичнија лексичка рјешења у односу на Т_{1а} (Рх Мп), која су карактеристична за Бд тип, тако и она која су особености Бп типа (има друга рјешења у односу на Рх Мп, што не значи и архаичнија). Уколико се Гр разликује, понекад ће ићи и за Гр. Осим тога, има и случајева да Бп иновацијом иде за РхМп за разлику од Бд.

2.1. Бп иде за Бд типом које има архаичнију варијанту:

власфимик Мк2.6 (БпБдВВШчМ) : врѣднаа словеса (РхМп) : хоулоу (Гр);

свѣдѣтельство Мк6.3 (БпБдВВШчГр) : послоушьство (РхМп);

плаштаницю Мк15.46 (БпБдВВШчГр) : поневицю (РхМп);

ѡ колѣна Лк2.36 (БпБдВВШчГр) : ѡ племене (РхМп);

лобзаниа Лк7.46 (БпБдВВШч) : цѣлованиа (МпРхГр), итд.

2.2. Бп има иновације у односу на Бд и иде за РхМп:

ѡ старѣшины снѣмишю Мк5.35 (БпРхМп) : ѡ архисунагога (БдВВШчМ);

послоушьство Мк6.11 (БпРхМп) : свѣдѣтельство (БдВВШчГрМ);

свѣтъники Мк15.7 (БпРхМпГр) : ковники (БдШчМ);

масломь Лк7.46 (БпРхМп) : ѡлѣмь (БдВВШчМ);

2.3. Лексички слој Бп скоро доследно се поклапа са типом Т₂ и када његова лексика представља особеност и другачије, али не и архаичније, решење у односу на Рх Мп. Доказ:

хоули Мк3.28 (БпБдВВШч) : хоулаѣ словеса (РхМп) : врѣдаа словеса (Гр) : власвимина (М);

многаши Мк5.4 (БпБдВВШч) : многоь краты (РхМп) : многы краты (ГрМ);

въ десете граде Мк5.20 (БпБдВВШчГр) : въ докаполи (РхМпМ);

разоумѣвь Мк5.30 (БпБдВВШч) : ѡщюти (РхМп) : ошюць (ГрМ);

свѣлюдаше Мк6.20 (БпБдВВШч) : храниѣше (РхМпГрМ);

безоумьство Мк7.22 (БпБдШч) : безоумик (РхМпГрМ);

крови Мк9.9 (БпБдШч) : коуше (Рх) : скиник (ГрМ);

наслѣдствик Мк12.7 (БпБдВВШч) : причестик (РхМпГрМ);

писаниа Мк12.10 (БпБдВВШчГр) : книгь (РхМпМ), итд.,

али понекад иде и за Гр(РхМп) разилазећи се са Бд:

вѣсовьсоуѣмь Мк3.22 (БдВВШч) : вѣсь (БпРхМпГрМ);

ѡвѣгледаше се Мк5.32 (БдВВШч) : ѡ ѡира е се (БпРхМпГр);

разидоуть се Мк14.27 (БдШч) : развѣггноуть се (БпРхМпГр);

гласить (БдВВШч) : зоветь (БпРхМпГр);

3.0. За разлику од Бп типа који има конзервативну секцију до јеванђеља по Луци 10. одакле почиње млађа секција, код Бп јеванђеља млађа секција почиње тек од Јо 11.40 до краја.

Оно што се узима као главна карактеристика млађих секција јеванђељских текстова, и то не само српских него и шире (руских апракоса мстиславско-јурјевског типа, бугарског Трновског четворојеванђеља)⁸, јесте потискивање грецизама и замјена словенским лексичким решењима као и подмлађивање архаичнијег словенског језичког слоја, што ће бити карактеристика Бп четворојеванђеља од јеванђеља по Јовану гл. 11.

3.1. У Бп грецизми су од Јо 11 најчешће преведени, па имамо:

петкъ ум параскева (παρασευή);

жидовинь/жидовиньскъ ум. июфеи/июдеиски (Ἰουδαῖος);

старѣшина жрьчьскъ ум. архикреи (ἀρχιερένς);

соудилише/соудилища ум. преторь (πριτωριος);

оутѣшитель ум. паракалить (παράκλητος);

масло ум. ѡлѣѡ (ἐλακιον);

масть бѡговоннаѡ/многочѣнны драгыѡ ум. нардь пистикки (υάρδος πιστικῆς);

масть многоценнаѡ ум. мѣро (μύρου);

развоиникъ ум. варава (βαρραβαῖς);

котига ум. хитонь (χιτων);

народь ум. спира (σπειρα);

чрьскница ум. вѣсонь (βύσσοος);

вонѣ ум. аромати (ἀρωμα);

пѣпърише ум. стадии (στάδιος).

3.1. Нагазимо такође и употребу словенских новијих умјесто архаичнијих решења:

послоухъ ум. свѣдетель.

нѣкто/нѣци/дроузыи ум. ктерь.

4. Осим овог, стиче се утисак да одређен број лексичких решења није везан за једну или другу секцију већ да у читавом, или скоро читавом, рукопису постоји опредјељење било за новију, што је чешће, или за архаичнију варијанту. Из овога би се могло претпоставити да су иновације једног периода почеле слободније да се употребљавају без обавезног ослонаца на предложак или намјерну ревизију, односно да су се писари могли опредјелити за неку од варијаната. Тако је нпр. употреба накнадног превода грецизама, што се сматра карактеристиком подмлађеног лексичког решења, као:

право ум. аминь (ἀμήν);

блюдо ум. миса (πίνας);

багрѣница ум. порьфѣра (πορφύρα);

ѡброуць ум. соударь (σοῦδαίρον);

⁸ Львов А.С.: Очерки по лексике памятников старословянской письменности, Москва АНСССР 1966.

χοῦλα ум. власфимирга (σοῦδαίρον);
 гагодична/гора ум. сѹкамина/сѹкаморига (συκομορέσ);
 сьблазнѹ ум. скандаль (σκάνδαλον).

или новијих умјесто архаичних словенских варијанти:

сьборѹ/сьборище/зборѹ ум. сьнѹмѹ/сьнѹмище;
 распети ум. пропети;
 пѣтль/пѣтлоглашеник ум. кокотѹ/кокотоглашеник;
 власть ум. областѹ;

доследно спроведена у цијелом, или скоро цијелом, рукопису, као и обрнуто - понекад је доследно присутна архаичнија варијанта:

алвестрѹ (ἀλάβαστροσ), нема стаклѣница;
 газофикалиа (γάζοφυλάκιον), нема ськровиште;
 геуна угнѹа (γέεννα), нема кзеро огненок;
 икономѹ (οίκονόμοσ), нема домоу строитељ;
 тектонѹ (τεκτων), нема дрводѣль;
 катапетазма (καταπέτασμα), нема стора;
 скоудель, нема стропѹ;
 постити, нема лакати;
 кзыкѹ, нема страна.

5. Уз то, извршили смо поређење са лексиком Дш (средина 14. вијека) која је без аналогија са тетрама 13. вијека и нашли више подударности па као и у Дш срећемо:

любодѣивѹ (Мт 12.39) ум. любодѣи;
 скопѹць (Мт 19.12) ум. каженикѹ;
 храмѹ (Мт 23.16) ум. црѹкы;
 кровѹ (Мт 24.26) ум. ськровиште;
 дѣлатель (Мт 12.1/2) ум. тежатель;
 сьлоуचितи се (Лк 1.9) ум. ключити се;
 видѹ (Лк 3.22) ум. зракѹ;
 троуѹпѹ (Лк 17.36) ум. тѣло;
 вѹдовица (Лк 18.3) ум. вѹдова;
 сыровѹ (Лк 23.31) ум. сырѹ;
 жизнь (Јо 12.50) ум. животѹ;
 пета (Јо 13.18) ум. прѣлиште;
 лоза (Јо 15.5) ум. розга;
 лозик (Јо 15.6) ум. раждикѹ.

6. Постоји и већи број лексичких решења карактеристичних за Бп за које нијесмо нашли аналогије у осталим презентираним четворојеванђељима. Како нам се оне чине најзанимиљивијим то ћемо грађу везану за њих најшире представити.

Велики је број тзв. разночтенија по којима се Бп разликује од осталих а да су таква лексичка решења на другим мјестима или у другим контекстима присутна и у другим јеванђељским рукописима, или у самом Бп четворојеванђељу на другим мјестима, нпр:

Бп:	остала:
Мт 5.46 кага вамъ хвала ксть	кꙋю мьздоꙋ имате;
7.3 видиши	чюеши;
10.16 посилаю	слю;
10.26 не ѿкръвено боꙋдетъ	не оꙋвѣствъ се (Хил)/
	не оꙋвѣдено боꙋдетъ;
12.43 покаганиа	покоа;
14.16 везъ оꙋма	неразоꙋмни (Црк)/ везъ разоꙋма;
20.19 пропетикъ кзыкомъ	странамъ на пороꙋгаоникъ;
26.52 оꙋмирактъ	погыбноꙋть и сл., итд.
Мк 1.30 повѣдаше	гꙋлаше;
1.39 сворицихъ	сънмиштихъ;
3.9 zde	при немъ (Мил)/ ꙋ него;
6.5 хотѣаше	можаше;
9.25 вѣнциа	вѣниди;
9.47 изми	истькни;
12.38 съборицихъ	трѣжиштихъ;
Лк 8.23 идоꙋщемъ	ѣдоꙋштемъ же;
9.27 въстави	въздвиже;
9.51 приближише	скончавахꙋ;
11.51 храмомъ	црквию;
12.1 съшедьше	събравшимъ се;
12.49 больша	вештша (Мир)/ лишьше
	(ЦркБд)/ лишьше;
12.59 цетоꙋ	медѣницоꙋ;
13.19 въ виноградъ свои	въ шградъ свои (Црк)/
	въ врьторады свои;
5.22 скоро	едро;
17.6 горе сеи	сюкаминѣ сеи (Мир)/
	съмоковъници сеи (Вук)/
	гагодичине сеи;
19.23 трѣжникомъ	кюпцемъ;
21.25 властеле	влгдѣтеле;
Јо 2.10 подактъ	полагактъ;
6.51 живыи	животънь;
7.30 въздвиже	възложи;
9.18 възваше	възгласише;
9.22 зане	юже;
11.41 лежен	положенъ;
12.17 въскрсе	възгласи;
12.17 въстави	вскрѣси;
12.17 дѣлѣ	ради;
18.8 поразы	оꙋдари;
18.9 слово писанокъ	слово кже рче;

18.10 порази	о҃҃р҃ѣза;
18.14 вратарыци	двѣрници;
20.9 писниѧ	книгѣ, итд.

Посебно занимљив лексички слој представља лексика пронађена у Бп а да није забиљежена у осталом јеванђељском материјалу који смо користили за компарацију:

Бп:	остала:
тъкма (у скоро цијелом рукопису)	тъкмѡ;
Мт 5.28 с хотѣникмѣ	с похотию;
5.32 подѣпѣгоу	пюштеницоу;
6.30 селенок	зелено;
10.10 моѡа	мошьиѣ (МирРхМп)/ товола(Вук)/ мѣѡа (Хил)/ пири (Бд);
13.15 землк многык	глоуѣины землѣ (МирРх)/ земла (МпБд)/ глоуѣины земельнык;
13.15 оу҃тлытѣ	оу҃дебелѣ (МирВукХил)/ ѡтлысѣт;
14.24 гроу҃жакмѣ вльнами	вльноуѣ се (Мир)/ влак се;
Мк 1.32 соу҃шоу	вывьшю;
Лк 7.12 соу҃шоу же кмѡу	приде ись;
7.6 далече соу҃шоу ѡ домоу	недалече ѡ домоу (МирВукЦркХил)/ влизь домоу (РхМп)/ недалече ѡ храмины;
9.18 соу҃щаа	быти;
11.3 хлѣвѣ нашѣ соу҃шьныи	хлѣвѣ нашѣ бытъныи;
19.42 понѣвѣ днѣ соу҃щаго	въ днѣ сѣ;
20.20 соу҃ще	быти;
Мк 4.38 на зыглавници	на подьнии (РхМп)/ на възглавници;
6.36 въ ближнѧа села	въ окольныхѣ селѣхѣ (Вук)/ въ окрстнихѣ селѣхѣ;
6.39 насподи насподи	народи;
6.43 извиткы оу҃кроу҃хѣ	у҃кроу҃хѣ;
7.21 из ктрѣ	из ю҃трыюдоу во (Мир)/ из нѣ҃трыюдоу во (ВуБд)/ из ноу҃тры оу҃бо (Хил)/ из оу҃ти во (РхМ);
7.23 из ктрѣ	изъ ню҃трѣ;
Лк 11.7 ктрѣоу҃доу	из ю҃трыюдоу (Мир)/ из вьноу҃трѣ;
11.39 ктрѣнкк	а вьну҃трѣнаѧа (МирВукЦркХил)/ вьноу҃ трѣѣѧа (-кк) же (РхМпБд);
17.21 вьнетрѣ кдоу	вьноу҃трыюдоу (Мир)/ вьноу҃трѣ (Вук)/ оу҃трыюдоу (Црк)/ оу҃трыюдоу (РхМпБд);

Мк 9.45	въ жизнь	въ житик (РхМп)/ въ животь;
10.30	сто соугоувъ	съто крати (РхМп)/ сторицею;
12.38	съворишихъ	тръжишихъ;
Лк 5.19	ѡкъмше кровь	скозе скоудѣль (Мир)/
		сквозе стропъ (БукРх)/
		скрозѣ стропъ (ЦркХилМп);
	5.19 долоу на землю	по срѣдѣ (Мир)/ на срѣдоу;
	6.45 добры	баги;
	6.45 добраго	баггаго;
	6.45 доброк	бага;
Јо 7.12	добръ несть	багъ естъ;
Лк 7.8	вок	воини;
	7.8 подь власте	подь властеле (ВукХилРхМп)/
		подь влѣкою;
	7.38 ѡмакати	мочити;
	8.23 плавахоу	вълахоу се (Мир)/
		вълавахоу се и въ вѣдѣ вѣхоу (Вук)/
		и въ вѣдѣ вѣхоу;
	9.45 ѡсѣтеть	оштютеть;
	11.12 такольми	или аште/и аште (Вук);
	16.50 ѡ сложенна	ѡ начела;
	16.7 питакъ	книги;
	16.7 р̄.вр̄ зобль	р̄ мь мѣрь (МирВук)/
		стомь мѣрь (РхМпБд)/
		р̄.мь крынь (ЦркХил);
	16.9 домоу иконема	иконама (Мир)/
		домоустроителѣ (ВукРх)/
		домоу строителя (ЦркХилМпБд);
	16.13 не врѣщи начеть	не родити начьнеть;
	21.19 ломимок	дакмок;
Јо 2.10	тако хоуждьшек	се тачѣе;
	9.22 съвѣщали	съложили;
	12.31 ижденеть	изгнанъ боудеть;
	12.42 ижденоутъ	изгнани боудоутъ;
	12.43 славоу земноу	славоу члвчоу;
	13.15 оподсань	прѣподсань;
	13.12 ѡмыи	оумы;
	17.24 прѣжде строкниа	прѣжде сложенна/прѣжде вытиа
		(Вук)/ прѣждѣ начела (Вук2Хил);
	18.14 завѣтъ	съвѣтъ;
	19.24 матизъмь	котигоу, ИТД.

Општи закључак би био да су одређена лексичка (или лексичко текстолошка решења) већ заживјела и узела више маха у периоду 13/14. вијека од других, карактеристичних за 13. вијек без обзира на

језичке одлике предлошка који је морао служити као узорак преписивачу што се види и из подударности Бп са Бд. Што се Бп тетре тиче, другачија подјела на старију и млађу селекцију, нека другачија лексичка решења, како у односу на рукописе Бд типа, тако и уопште, дају нам за право сврстати га у посебан лексички тип. Чини нам се да се, испитујући лексику нових четворојеванђеља најранијег периода редакцијске писмености и њихових "разночтенија", повећава и број могућих, претпостављених (условно речено реконструисаних) предложака.

Елица Стојановић

ЛЕКСИЧЕСКИЕ ОСОБЕНОСТИ БЕЛОПОЛЬСКОГО ЧЕТВОРОЕВАНГЕЛИЯ

Резюме

В статье сравнивается лексика Белопольского (Бп) четвороевангелия (13-14 вв.) с старословянской лексикой старейших сербских апракосов и четвороевангелий, которая уже изучена и доступна для исследования.

В итоге делается замечание о том что в Бп в отличие от древнейших текстов иначе соотносится старая и новая редакция, в ней обнаруживаются иные лексические соответствия, что позволяет выделить их в особый тип.